

ועתים מצויות בהן חצר חיצונית וחצר פנימית. צבא שהובס בשדה היה נוהג, בדרך כלל, לבקש לו מקלט בתוך ערי-החומות שלו. במקרה כזה היו האשורים פותחים במעשה-מצור מדוקדק, שניהלוחו בפעלתנות רבה. היו בונים סביב העיר קו של „חומות-נגד“, ואת חומות-העיר היו תוקפים באלי-קירקור וכן היו חותרים החירות בייסוד החומה, תוך כדי התגוננות בצינות הקלועות הגדולות. כדי לחפות על פעולות אלו היו הקשתים וקולעי-האבנים מתמידים ב„אש“, ויש אפילו רמזים לכך, כי בהודמנויות ידועות השתמשו אף ב„ארטילריות-מצור“, בדמות בליסטראות גסות (פרימיטיביות). את מכונות-המצור היו מפעילים לא בלבד מעל פני השטח-הטבעי, אלא לעתים קרובות אף מעל תלים מלאכותיים. קבוצות-הסתערות, שנשארו סולמות-סער, היו מתקדמות תחת חיפוי ה„אש“; היו אלה חבורות מעורבות של קשתים ונושאי-חניתות, וכל קשת חסה בצל המגן של נושא-החנית. בדרך האופיינית לבני-אשור.

ודאי שמלאכת-מצור מעין זו הצריכה גייסות-טכניים מיוחדים. עד כמה היו יחידות-צבא מסוג זה מפותחות אין אנו יודעים בודאות, אבל יש סימנים המעידים, כי אכן, היה היו גדודי-„חפרים“; על כל פנים עלינו להניח, כי גייסות-המערכה אומנו להפליא במלאכת-הפרים, כיון שהאשורים היו מבצעים מבצעי-מהנדסים בשיעורי-ענק, הן במערכות-מצור והן בשדה הפתוח.

האימון והציוד הם נקודות-החוסן של הצבא הזה. אין ספק כי התירגול היה מדוקדק ויסודי. מסתבר, כי לחילה-הפרשים היה בית-ספר מקצועי מיוחד, שבו נתאמנו ברכיבה ובנהיגה. היו בתי-משק מלכותיים ומחוסני-מידות, שהכילו ציוד מכל הסוגים והמינים — לא בלבד כלי-זיון, אלא אפילו ערכי-עגלות, כלי-רתמה ואורוות, ולפחות אף מקצת מן הבהמות הדרושות. מן הראוי לציין כאן כי כלי-המשק שבתקופה הקדומה יותר היו עשויים ברונזה, ואילו בימי גדולתה של אשור כבר היו הכלים הללו עשויים ברזל, שהובא, כנראה, מארצות-החתים⁸. אין ספק, כי כל הטיפול הרב הזה בעניינים שבאימון ובציוד הוא שהביא להצלחותיהם של צבאות האשורים במלחמה.

כיגונם המדוקדק כל-כך של בתי-משק הצריך בודאי גם שירות מיוחד לאספקה ולהובלה, אלא שלא נשקטו כל פרטים על-כך. אבל מתוך ציורי-חייה-מחנה ניתן לראות, כי אמנם היה זה שירות יעיל. מחנות שחנו בהם זמן ממושך כוננו והותקנו בצורה מדוקדקת, בוצרו ע"י חומת היקף; הוקמו אוהלים, הותקנו מערכי-מקשר לבהמות וחלקות חניה לרכב. אף אם נביא בחשבון שימוש מכסימלי באספקה ממקורות מקומיים לצרכי המחיה, לא נוכל להניח שכל אלה יכלו להיעשות בלא שירות הובלה מאורגן היטב.

אכן, סידורי מערכת-הצבא הוא היו מתוקנים כל צרכם כדי לאפשר גם גמישות רבה של הצבא. מסעות-המלחמה של האשורים היו מכל הסוגים ובכל מיני מסיבות: בהרים ובמדבריות; על פני שטחי יבשה הרחוקים יותר מאלף וחמש מאות קילומטר מן המולדת; מסעות מעבר לים, לחופי האחרים של המפרץ הפרסי. ואף אם נביא בחשבון

8 ביחס לראשית „היניקה“ של ברזל מאת החתים על ידי מצרים ראה מאמרו של ד"ר ה. פולוצקי, „מערכות“, חוב' י"ח—י"ט ע"י 42 (הערה אחרונה). בדרך כלל, עדיין לא נחקרה השפעת מקורות הברזל על רמת-הזיון בתנודות הכוח הצבאי שבין מעצמות קדמת-אסיה העתיקה. — המער.

תערובות מן הישבים הסמוכים.

כל זה נגזר מיד לאחר שנכבשה קארץ בידי הגרמנים, באמצע נובמבר 1941. עד לימי חג המולד הצליחו הגרמנים לסתום כליל את המחצבה שמדרום לעיר, והפלגה שפעלה בה בורדה לחלוטין ונתקיימה רק על מלאי המזון שאגרה קודם לכן. הפלגה האחרת ידעה להעלים כמה מוצאים חשאיים, וכשהתחילו בסוף דצמבר נסיונות של הכרזת חות הסובייטים, שמעבר קוקו, לצלוח את מיצר-קארץ ולעלות בחוף — הגיחה פלגה זאת בלילה והתחילה פועלת כנגד כביש העורק הגרמני, בחבלה באספקת התחמושת ליחידות הגרמנים שלחמו בחטיבות העליה בחוף שמצפון לקארץ. לפי הודעות הפלגה הזאת הספיקו 29 בדצמבר, "להשמיד בקר"בות יום תמים, מאה גרמנים, שש מכוניות, שתי תחנות-אלחוט, ללכוז-נשק רב, לכבוש את הכפר אג'י מושקאי ולשחרר את עשרים וחמשת בני התערובות, שהגרמנים לא הספיקו להוציאם להורג." 30 בדצמבר הושם קץ לפעולתם — ע"י הופעת כוח סובייטי שני, שנחת בחוף, ממערב ל"בליטת קארץ" — בתיאודוסיה, ואילץ את הגרמנים, ע"י איום של ניתוק, לנסיגה כללית מן ה"בליטה" (הם חזרו וכבשוה אח"כ, במאי 1942). הכוחות הסובייטיים ניגשו מיד לחלץ את הפלגה שב-מחצבה מדרום לעיר. עסקו בכך יוקשנים צבאיים. הם מצאו את אנשי הפלגה חיים ושלמים; הם עצמם עסקו בפריצת מוצא חדש מן המחצבה, במקום שלא עורר כל חשד אצל הגרמנים, וביום שחרורם לא נותרו להם אלא שלושה מטרים עד לפני השטח. (ויצוין, סייר צעיר של הפרטיזנים, פיר-נר (צופה) שלא הספיק בשעתו לחזור מן העיר למחצבה בטרם יסתמוה ובא להדריך במלאכת פינוי-הפתחים — אבד בשעת סילוק מוקש ורחוב בקארץ, בו התגוררה משפחתו, נקרא על שמו).²

מספרם המצומצם בתחילת דרכם. מצד שני — תחום ודאי זה, שהיה ברור לכובשים כנקודות-המוצא האפשריות היחידות לתור-פעת-הפרטיזניות, נקודות הישוב הרוסי, לא זה בלבד שהקל במידת-מה על הגרמנים לנ"קוט אמצעים מונעים-מקדמים כנגדו, אלא יתירה מזו — איפשר להם לכוון, בלי גישור-שים רבים, את פגיעת-הטונש שלהם כלפי האוכלוסים הרוסים דוקא. גם כאן — דברים שלא בקרים נתחדשו ולא על קורות-הפליטיני-ניות הקרימאית בלבד חל ויחול תקפס.

המרי התת-קרקעי

מצומצמת מאד במספרה, אך לא-מבולטת בערכה כלל וכלל בתנאי הדריוכות הגדולה של כוחות הגרמנים, שעמדו בדר-קרב איני-טנסיבי עם הגייסות הסובייטים, היתה התנועה הפרטיזנית שב"בליטה הקארצית" של קרים. שם אורגנו מלכתחילה שתי פלגות, בנות ארבעים איש כל אחת. מעניינת היתה, בתנאי סביבה קארץ' החשופה וחסרת היערות (אף כי מצויים בה חורשי-זיתים), בחירת הבטיסטים לשתי הפלגות: האחת במחצבת שדרום קארץ', בקמיש-בורון; והאחרת — במחצבות של אג'י-מושקאי, צפון-מערב לעיר. אכן, מיד לאחר שבאו הגרמנים לקארץ' ולסביבתה נתגלתה בגידה, אשר העמידה את הגרמנים על טיב מגמותיהם של הפרטיזנים ועל כוונתם להשתמש במחילות-העפר של הקאטאקומבות העתיקות, אשר מתחת לעיר קארץ', מיד נתפרסמו פקודות לסתום בכתלי אבן מוצקים את כל פתחי-הקאטאקומבות שבכל חצר או בית, אגב איום בעונש-מות. ורעה מזו — הגרמנים התחילו לסתום את המחצבות עצמן, תחילה ע"י פיצור-צי"הפתחים, בהקיפם את המחצבות בעמדות-מכ"י וזרקורים, ולאחר מכן, לאחר שהתנהלו קרבות מתחת לאדמה, שבהן נגרמו אבידות לגרמנים — לצקת מסתמי-בטון לכל הפתחים, ואף לשים בהם מוקשים. כן נלקחו בני-

2) בגבור לחץ הגרמנים עם התקרבות הצבא האדום, בא שוב שימוש במחצבות. מזרחה לתחנת טאראבוב, נוצלו מחצבות עזובות. הסתירו בהן חלק מהאקטיבה של המחתרת והתושבים הקרובים למחתרת, שרצו להימלט מן השילוח לגרמניה, אך לא היה בכוחם ללכת, "אל העיר". הוחסנו שם מזון ומים, וסודר מקלט בפברואר-מרס רוכזו שם כ-200 נפש, והקבוצה הפרטיזנית הפעילה שבתוכם ערכה פשיטות על מסי"ב ועל האיורדורו הגרמני וביצעה חבלות רבות.

המסגרת והמעשים של הפרטיזניות הקרימאית

עיקר כוחות הפרטיזנים הקרימאים נתרכזו תחילה באזור היערות, המשתרע ברובו ב־פסגת רכסי־ההרים שלאורך חופה הדרומי־מזרחי של קרים וברצועת הגבעות והערבה המקבילה שמצפון־מערב לרכס. בנובמבר 1941 כבר נתארגנו שם עשרים ושבע פלוגות שמנו בכללן כארבעת אלפים איש. הניהוג האופרטיבי נמצא בידי המטות של חמשת החבלים הפרטיזניים, והניצוח הכללי — בידי המפקד על התנועה הפרטיזנית. לפי הערכה ממקורות סובייטיים לא היו התנאים הטבעיים שבקרים נוחים כלל לפרטיזנים: היערות אי־נם גדולים, והם מבותרים הרבה ע"י רשת הדרכים — דבר שהקל על הגרמנים להביא את ציוד־המלחמה הכבד אל היער פנימה: „אך לא בלבד התנאים הטבעיים הם שהכ־יבדו על פעולת הפרטיזנים” — מספר אחד מראשי המהתרת הסובייטית בקרים בימים ההם: — „היערות מוקפים כפרים תתריים לא מעטים, שכבר מעצם תחילת המלחמה הפכו רבים מתושביהם בוגדים. באופן כזה נשללה מן הפרטיזנים הקרימאיים תמיכתם של אנשי המקום”.

ולפי אותו מקור — סיפור מעשי הפרטי־„על אף כל אלה ביצעו הפרטיזנים 631 משימות; השמידו 7984 גרמנים, 787 מכו־ניות־משא 367 מכוניות נוסעים, 3 רכבי־שריון קלים, 23 כלי־אופנוע, פוצצו 26 גש־רים; השמידו 400 מטר מסילת־ברזל וכ־40 קילומטר כבלי־טלפון. הוציאו להורג ביריה 441 בוגדים. בקרבות אבדו 341 פרטיזנים, 241 נפצעו, ו־110 נעלמו ולא נודעו עקבו־תיהם...”³.

„...על הפרטיזנים עברה תקופת רעב קשה. לפני כבוש קרים שררה הדעה, כי הגרמנים לא יחיוקו מעמד בקרים אלא עד מאי 1942, ועל כן הוכן ביערות מלאי מזונות לשהה חדשים בערך. את המזון היו מביאים ליער

ומטמינים בסיוע תתרים; ומשבאו הגרמנים בזוו הכל, יחד עם מורי־הדרך התתרים הבוג־דים;”

„להשיג לעצמם מזון מידי האויב היה מע־שה קשה ביותר, הואיל והדרכים המתקונות איפשרו לגרמנים ללוות את מסעות־הכבודה שלהם במשמרות מוגברים, ברכבי־שריון קל, ואפילו בטנקים. ואלו מרבית התושבים ה־רוסים, אלה שהיו עם הפרטיזנים בעצה אחת, היו רחוקים יותר ממאה קילומטר מן היערות, ונתונים בחלקה הפתוח של קרים, בנוף־הע־רבה. לפרוץ את ההסגר החמור ולהגיע לשם היה דבר קשה עד מאד, ולהעביר משם מזו־נות — היה פשוט מן הנמנע.” —

„נותרה רק התקוה לקשור קשר־אוויר עם האדמה הגדולה”⁴ ולקבל עזרה משם; אך חדשי החורף לא היו נוחים ביותר לעריכת טיסות. אותו חורף קשה מתו 250 איש מן הפרטיזנים ברעב, ואלה שנשארו בחיים נ־י־דלדלו עד קצה־הגבול...”

„...אף על פי כן הגישו הפרטיזנים, בפעלם בתנאים קשים ביותר, עזרה לא מעטה למ־גיני סבאסטופול⁵, ע־לידי שהשביתו את התנועה במסיה”⁶ מסימפ־אָרופול (בירת־קרים) לסבאסטופול. הפרטיזנים הצליחו מ־שך זמן רב להחליש את לחץ הגרמנים על אותה עיר הירואית...”

„סבאסטופול הנצורה עצמה עזרה אף היא לפרטיזנים ככל שיכלה. מוקרואו־סוב, מפקד הפרטיזנים, שלח כמה אנשים לעיר. אחרי תלאות קשות, ברעבם המש יממות רצופות הסתננו אנשים אלה לסבאסטופול והביאו א־תם ידיעות מפורטות על מקום המצאם של הפרטיזנים. האדמיראל אוקטיברסקי (המצב־א על הגנת סבאסטופול) שיגר מטוס — ומאותו רגע נתקשר הקשר...”

„...אינן זה דבר קל למצוא מן האויר מחנה־פרטיזנים אבוד ביער, ולהנחית אליו את המ־טוס בשלום. לא לחינם זכה אותו טייס, על אותה פעולה יחידה, בתואר „גיבור־ברית־המוצעות”.

(3) כנראה, שמספרים אלה מתיחסים רק לתקופת הפעולות בקיץ 1942.
(4) כך כונה השטח הבלתי כבוש על רוסיה בפי הפרטיזנים שבחבלים המבודדים בעורף האויב.
(5) כל הידיעות שלהלן מתייחסות לנובמבר 1941 — יוני 1942, עד נפילת סבאסטופול.

מכשלת-הבגידה התתרתית באוכלוסיה המעורבת

בפרק הקודם צוינו הנסיבות האוביקטיביות שהגבירו את עקצו של גורם-ההכשלה התתרתית. נביא כמה דוגמאות, מהבולטות ביותר, מנוסח-בגידה זה, שלעתים ריחות-מזרח מובהקים נודפים מהן.

אופייני מאוד הקטע שלהלן משיחה המצוטטת בספר-הזכרונות של איש-מחתרת קריימאי. הדברים דומים מאוד למה שנתרחש בימי המלחמה בארצות אחרות, והיה עלול להתרחש בארצות שהגורל מנע מהן פורענות זו של כיבוש גרמני:

בשלהי 1943 היה צורך לסדר מקום-לינה ללילה אחד בסימפארופול, בירת-קרים, למי קשר הפרטיזוני שבא לביקור „מן היער“. הוא נשלח לאחד מאנשי-המחתרת „מן השורה“. לאחר רגעים ספורים בא המארח אל הרפז של אותה „קבוצת הפאטריוטים“ (כך כונו תאי המחתרת הסובייטית), וצעק: „את מי שלחת אלי? תתרי! סלקוהו ממני מייד!“ הרכזו הלך אל מנהיג המחתרת. הלה הודיעו כי הוא מכיר את המקשר כפרטיזון מהימן עוד מן היער, כי הוא מן התתרתים הקאזאכיים (מולגה התיכונה, השונים בהרבה מן הקריימאים ונתונים פחות להשפעות-חוץ, פאן-איסלאמיות ואחרות). וציוה לתת לו מקום לינה. איש-המחתרת המוחזח צייט לפקודה, אך דרש כי בבוקר יסלקו מבתו את המקשר, ויהי מה „פיליפיץ“, רכז הקבוצה, סיפר אחר-כך: „אין איש מאמין עתה לתתרתים הקרימאים. יותר מדי הרעו בהתנהגותם בזמן המלחמה. הנה אספר לך מעשה שהיה בכפר וורון, כפר תתרתית זה. לא הרחק מהכפר נחתו צנחנים סובייטיים. אחד התושבים הציע להם להתחבא אצלו. הצנחנים הסכימו — והלה רץ מיד והסגירם בידי בני-כפרו. התתרתים קמו על הצנחנים להרגם, אך הללו התחילו להתגונן ביריות. אז סגרו עליהם התתרתים את הבית ושרפום, ובני-כפרו אספו כסף ביניהם ובנו לבעל-הבית הבוגד בית חדש“.

סיפור-מעשה תמים זה שמספר תושב-קרים ותיק מעיד עדות קודרת למדי על תנאי פעולת

תם של פרטיזונים, או של „מסתננים“-מסויינים, כשהאוכלוסים מפולגים ומפורדים לפי הקו הלאומי והדת.

„אכן, לרבים מן התתרתים היתה זו שאלת „היים או מות“, כי „חשבון“ מעשיהם הקודר-מים, הגלויים או הנסתרים, כבר היה גדוש למדי. והרי מקצת מן המעשים ה„יפים“:

ראש-משפחה בא-בימים הסגיר בידי ה„גסטאפו“ משפחה שלמה של אוהדי-הפרטיזונים, וגם מן השלל נהנה, אם כי היה איש אמיד; והנה בעצם שעת-המאסך נודרה אשת המלשין וכאה „להחזיר“ לאותה משפחה (שבה היתה קשורה קשרי „ידידות“) את בן-תם הפעוטה — „פן תשאר למשא עליה“. ה„תינוקת הוצאה, כמובן, להורג עם כל בני משפחתה. בנו הצעיר העמיד פני איש-קומ-סומול. יצא עם אנשי-המחתרת צעירים להימלט, כביכול, אל „היער“ — ונעלם. לימים נתגלה במחיצת הגסטאפו; כן נמצא אחד תתרתית שעמד בראש „פלוגת-עונשין“ קטל-גית, אנשים אלה „לא היה מה להפסיד“ כשחזר הגלגל. מרבית הישוב התתרתית הפעיל נאבקה „על החיים“. מכאן אנו למדים, כי גם בארץ אחרת, עלולה להיות ממש כך התנהגותה של שכבה דומה בנסיבות דומות. לאחר שנתנה ידה למעשי פשע, בגידה ורצח, ולעושיהם העיקריים. לקח-קרים זה — ערכו לא בלבד למקומו ולשעתו.

ה„פריקות“ ונסיונות החיסול והשתתפות התתרתים

לבסוף מן הראוי לעמוד על כמה מן הנסיונות הגדולים של הגרמנים ובני-בריתם לחסל את תופעת הפרטיזניות המאורגנת. לנסיונות אלה היו, לכאורה, סיכויים לא רעים בתנאי קרים (שכבר צוינו למעלה), תנאים שיש בהם דמיון רב למצב בארצות היסוד-תיכון, היבשות והחשופות והמזומצמות בהן קפן לעומת מרחבי יערות-הענק של רוסיה המרכזית, זה קן הפרטיזניות הטבעי. וגם עצי מח הכוחות אשר רוכזו מזמן לזמן לנסיונות כאלה (ביחוד, משהתחילו הפרטיזונים פוגעים יותר בעורקי-העורף הגרמניים, שנדרכו ונמחצו ע"י התקרבות החזית הסובייטית) היתה ניכרת למדי, ובהרכבם של כוחות אלה, וכן

ככמה מהפעולות שבוצעו על ידם, בלטה שוב מידת ההשתתפות של אוכלוסיה מקומית בוגדה, ובראש וראשונה התחרים.

מזכרונות איש-המחתרת, בשיחת מפקדי פרטיזונים (בשלהי קיץ 1943): —

— „גדולה היתה ה„סריקה“ האחרונה ע”י הגרמנים?”

— „לא מהקטנות” — חייך הקומיסר ה” פרטיזוני. — „הם הטילו ליער, במכוניות, שמונת אלפים תורים ורומנים. פיקדו, כמו” בן, הגרמנים. „סרקו” בבת-ראש את כל גד” רות החבל שלנו”.

— „גו, ומה היה?”

— „אנו החלטנו לא להסתבך בקרב: בעוד הגרמנים „סורקים” להם ביער, פעלו חבל” נינו הרחק מערפם. יקשו 312 פסימסיה, פוצצו 4 רכבות-צבא. שיבשו כהלכה את ה” גתיבות, ועצרו לכמה ימים את התנועה...” לפני ה„סריקה” הגדולה שנערכה בסוף דצמבר 1943, הועברו לקרים במטוסים כש” מונת אלפים איש מן החילות הרומנים בל” בד. אך עם התרפת ה„נגע” הפרטיזוני — עצמו ממדי ה„סריקות” ורבתה סכנתן.

והרי קטע מהודעתה של אחת מנשיה-המח” תרת אז: „ב”23, ב”24 ובאור 25 בדצמבר נעו גייסות האויב ללא הפסק אל סימפארו” פול ופרבריה. הרכבם: רגלים, על רוביהם ותת-מקלעיהם, ארטילריה, תותח-הירים קט” ניקוטר, תותחים א.מ. באו יחידות-מנוע — מאתים מכונים; מסע-כבודה של ארבע” מאות עגלות. היחידות הועתקו מעבר קארץ” (בליטת קארץ) המזרחית כבר החזרה אז לידי הכוחות הסובייטיים, שעלו בחופה) ומ” פאראקלפ (מיצרה-יבשה, המחבר את קרים עם היבשת, שאילו נתקרבה אז חזית הצבא הא” דום). חנטיית-הנופש ניתנה לחמשה ימים; שוכנו בעיר ובסביבתה. לאחר חמשה ימים יישלחו היערה. תפקידם — לכתר את היער, ואם יידרש — להעלותו באש ולהשמיד את הפרטיזונים כליל... הגרמנים יסייעו לחילות” הקרקע מן האויר, על ידי הפצצות והשלכת חמרים מציתים...” אשת-מחתרת אחרת קיב” לה אז ידיעות כי המפקדה הגרמנית משלחת בפרטיזונים כשלוש דיביזיות, וכי עומדים ל” השתמש אף בגאזים.

כל הידיעות נתאמתו. בין 25 ל-27 בדצמ” בר לא זו בלבד שסימפארופול וסביבתה הור” צפו צבא וציוד גרמניים ורומניים — טנקים, ארטילריה, מרגמות — אלא שנתרכו שם „פלוגות-העונשין” התחריות המיוחדות, וכן גדודי-הפרשים התחרים.

באזור-היערות ההררי, במרחק 70—60 ק”מ דרומית-מזרחית לסימפארופול, נתרכו אותו זמן, נוסף על כוחות הפרטיזונים, מחנות גדו” לים של תושבים שלווים, שנששו את כפריהם מפחד פגיעתם של גדודי-העונשין התחרים וכדי להימנע משילוח-מאונס לגרמניה — הם, טפסו. עגלותיהם ובהמותיהם, עובדה בל” תי צפויה זו אף היא הכבידה לא מעט על הפרטיזונים. „היערות לא היו גדולים; להח” ביא בהם המון-אדם כזה היה קשה, ולהניעם תנועות-תמרון — בלתי-אפשרי לחלוטין.” אמנם, הותקנו בשבילים „מחנות אורחיים” של סוכות ומחפורות, במקומות שנחשבו ל” בטוחים יותר — אך בטיחות זו לא היתה אלא יחסית וחולפת. כוחות-הפרטיזונים עצמם גדלו במידת-מה מאז 1941. „בריגדה” אחת שמנתה עד אוקטובר 1943 כ-200 לוחמים (מכאן אתה למד מהו ערכם היחסי של מוניחי- עצמה בהוי פרטיזוני) גדלה במהירות והגיעה כמעט עד 2000 איש, — כנראה בהשפעת ה” ידיעות על הגמיחה בחוף קארץ” ועל ה” „שילוחים” הגרמנים. לכוחות אלה, שאורגנו מעתה בשלוש „בריגדות”, קראו „חטיבת” הצפון” (על שום שפעלו בקרבת סימפארו- פול). בדרך זו נתארגנו בסביביה-היער האח” רים „חטיבת-המזרח” ו„חטיבת-הדרום”. שלוש החטיבות הללו מנו בסך-הכל כששת אלפים פרטיזונים ולמלה מעשרת אלפים אורחים סתם. מחמת מוגי-האויר הרע לא הצליחו לה” עביר אל „האדמה הגדולה” אף את הפצועים והחולים האנושים בדרך-האויר.

משהתחילה ההתקפה הקונצאנטרית של כוחות האויב, לאחר „הכשרה” של תותחים ומרגמות, תוך הפצצה ואש-מכ”י 40—מפ” ציצים ומטוסי-סער ובסיוע טנקים — לא היתה למזקפי-הפרטיזונים כל ברירה אלא להיסוג בהדרגה, ולריכוזי האורחים — לנודד לחניות אחרות. ולהעמיק ביער, מאחורי פס” גות ובקעות אחרות. אך „עומק” זה מוגבל

היה: 8, או 10 או 12 קילומטר, והכיתור היה כמעט שלם. בסופו של דבר, נוסף על מאות הקרבנות של הפצצות האויב, ולהשמדת כל ריכוזי הפצועים שנמצאו ע"י הרומנים התהרים — נתפסו מחנות שלמים של אורחים פליטים (רובם — נשים, ילדים וזקנים) והובלו לסימפארופול. רבים מהם נרצחו והשאר שולחו לגרמניה.

אשר לפרטיזנים עצמם — הרי מזקפיה ההבטחה שלהם לחמו, נסוגו, ושוב לחמו מאז 27 בדצמבר ועד 23 בינואר, כש"מחנות האורחים" הועתקו מהר יאמאנטאש לגיא מרוחק יותר. אח"כ נתפזרו פלגות הפרטיזנים, ולבסוף נצטוו להתפזר כליל ולהסתגל ויהימם דרך טבעת הכיתור של האויב, המתדקת והולכת, אל מחוצה לה. הפרשים נטשו את טוסייהם; נעזבו כל ציוד ורכוש. רק כמה פלגות עדיין עמדו בקשר עם מפקדה "החטיבה הצפונית" (ששימשה מטרת ההתקפה העיקרית במסע כיתור זה), ונדחקו אל צוקי הסלעים. לא קל היה להתחבא ולהסתגל — בשל העדר העלנה ביער באותה עונת חורף.

ב־12 בינואר פירסמו הגרמנים הודעות על "חיסול קבוצת כנופיות רבת-מידות". לדברי עתון רוסי "מגורמן" — "נוקה איזור יערות זויה (רומית-מזרחית מסימפארופול), הראוי בצדק לתואר: מרכז תנועת הכנופיות". שדרות "שבויים" ממחנות האורחים מילאו את רחובות בירתה של קרים.

ב־15 בינואר קיבלה מחתרת סימפארופול את הידיעה הראשונה מאו "הסריקה הגדולה" מן המרכז אשר ביער (כלומר — ממפקדת "חטיבת הצפון"): "בין 24.12 ל־8.1 ניהלנו

קרבות בלתי פוסקים... נהרגו ביער 1200 מ' אנשי היטלר, ואין לדעת את מספר הפצועים שפוננו מכאן... אבידות פלגותינו, חוץ מן האזרחים: הרוגים — 88 איש; פצועים — 259; נשבו ע"י הגרמנים ונורו — 176 איש"..." (יש לציין, כי אבידות אלו היו בעיקרן של "חטיבות הצפון", שהיתה קרובה לסימפארופול, ונתקפה ביותר).

"פלגות העונשין" החריבו ושרפו כפרים רבים, ובכמה מקומות — על נשיהם וטפם. לאחר כמה שבועות אילצה פעולת הפרטיזנים, שנתארגנו מחדש, את הגרמנים להתכונן ל"סריקות" מחודשות. אך באמצע אפריל כבש הצבא האדום, שפרץ מעבר מיצריהי"בשה של פאראקופ מצפון, ושל אקמונאי ממזרח, את סימפארופול ואת רחבי קרים, — חוץ מן האיזור המבוצר של סבאטסופול, ש"התגונן עוד זמן-מה.

פרשת הפרטיזנים בקרים נסתיימה, אך יש בה הרבה מן המאלף והאקטואלי הן מן הצד האופרטיבי-הכללי, שיש בו כדי ללמד על אופי של "מלחמה בזעיר אנפין" בימיה (וגוירה-שווה למלחמה מעין זו — מלחמת הגרילה ביוגו). והן מן הצד המיוחד במינו ש"הודגש ברשימתנו: נסיבות קיומה ופעולתה של תנועה פרטיזנית ותנועת-מחתרת בארץ בעלת אוכלוסייה "מעורבת".

על צד ה"מחתרת" ומעשיה "מרי" שבישור בים העירוניים, שאף הוא היה מסועף ומאלף באותה פרשה של קרים 44—1941, לא יחדנו את הדיבור ברשימה זו, כי ראוי הוא לציין מפורט ושיטתי בפני עצמו.

מפקידו הראשון של מנהיג אמה חפשיית במלחמה הוא ליצור את האחדות ולקיימה.

קט' סיריל פולס

המשמעת שבצבא מכבידה פשריון ולא כעל.

אנטואן ריברול

קפיטן גריגורי ריסיצין

גיבור ברית-המועצות

מזכרונותיו של סיר

תכליתן של המשימות שהוטלו על החטיבת בות הללו היתה:

(א) לשבש את דרכי התחבורה של האויב (בין דרכי מכוניות ועגלות ובין מסיה"ב וע"י כך למנוע ממנו את החשת התגבורת והאספקה לחזית, דבר שלא היה קל ממילא לגרמנים, עקב קווי התחבורה שלהם שנתאר-כו לאיך-קץ ובגלל פניה-ששטח שבאותה זירת פעולות.

(ב) לפגוע ולחבל באוצרות-הדלק, ריכוזי קטרים וקרונות, בתי-מלאכה של רכבת, ריכוזי כווי מכוניות ומוסכים לבדק ותיקונים, שדות-תעופה, וכדומה — ועל ידי כך לכי-פות על האויב הפרשת כוחות ניכרים להבי-טחת האובייקטים הללו, החיוניים לו כל-כך. (ג) להטריד את האויב ע"י התקפות על מחנות-הצבא שלו אשר בעורף, ולהחזיק את כוחות-האויב כולם במתיחות עצבים נתי-מידה.

פני הקרקע באיזורים אלה הלמו עד מאוד את אורח-הפעולה הזה בסגנון „פגע וברח“, היינו פעולת יחידות זעירות, ההולמות ר-מתחמקות, הגבעות, הסלעים, הערוצים, — ובכמה מקומות גם החורשות והיערות — יצרנ דרכי-הסתננות מצוינים; ומה שחי-שוב עוד הרבה יותר לחטיבות זעירות — גם דרכי הסתלקות מאין כמותן.

יום אחד צנח לחטיבה קצין-קשר מטעם מפקדת-החזית, הקפ. גוליאקוב, ועמו סקר-דות מפורשות לאירגון החטיבה, שגדלה בי-נתים. והוראות למגמת הפעולות.

חטיבת קרופוטקין היתה אחת מחטיבות הפרטיזנים שפעלו מעבר לקווי הגרמנים בא-זורי הגבעות שבצפון-מערב קובאן, שנתלכדו סביב גרעין חיילים מן הצבא הסדיר, אשר אבד להם המגע עם יחידותיהם הנסוגות. אל חיילים אלה נספחו מתושבי אזורי הכיבוש, שהגרמנים הרסו את בתיהם ואת משקיהם, שדדו את בהמות עבודתם ואת יבולם, מאלה הוקמה גם חטיבת קרופוטקין.

החטיבה, בפיקודו של קרופוטקין, קצין רב-מרץ מן הצבא האדום, נהגה תחילה בהסתוות, וללא תכנית כלל; אך עם ההצ-להות הראשונות, ועם גידולה המספרי, החלה להרחיב את היקף פעולתה, הקימה קשר עם מפקדת גזרת-החזית הקרובה של הצבא הא-דום, ולפי הוראותיה של מפקדה זו החלה מבצעת פעולות המתואמות עם התכניות הכוללות של הצבא האדום. תוך ביצוע משי-מותיה אלו רכשה חטיבת קרופוטקין נסיון-קרבי ודרכי פעולתה נשתכללו והלכו.

באותם הימים היה הצבא האדום נדחק והולך בעצמת לחצו האדיר של הצבא הפא-סיסטי — נלחץ ונסוג מזרחה. אכן, לא היתה זו, כידוע, אלא נסיגה של ארעי, תוך כדי נסיגת הצבא-האדום החלה המפקדה הראשית לארגן, להדריך ולצייד את החטיבות הפרי-טיזניות שקמו בעורפו של האויב. המפקדה המיוחדת לפעולות הפרטיזנים שבכירה ה-רוסית שיגרה להם בדרך האריר ציוד ותח-מושת וכן גרעיני פיקוד, בעיקר להקמת יחי-דות-עור, כגון שירותי קשר, רפואה, הנ-דסה וכדומה.

תחילה עד מאוד לסגל את עצמי לאורח הפעולה המיוחד של חטיבות פרטיזניות ועירות אלו.

שעות לא מעטות ישבנו, קרופוטקין ואני, ועמלנו לברר לעצמנו מה מבנה ראוי לחטיבת בוח סיירים קטנות אלה, ומה היא העצמה המספרית המתאימה להן ביותר. הבריור נסב סביב השאלה: האם עלינו להרכיב את יחידת הסיירים חוליות חוליות, 3—5 אנשים בחוליה, ולצרפן חוליה חוליה לכל מחלקה, או שמא יהיה זה יעיל יותר להרכיב את היחידה מכיתות בנות 15 איש כ"א, שתעמדה לפיקודו הישיר של מפקד חטיבת המשנה, והוא יצרפן ליחידות קרב, לפי הצורך ובהתאם לתפקיד.

הכרענו לטובת הדרך השנייה: החלטנו שיש לאמן 15 סיירים לכל חטיבת המשנה (שמנתה 200—150 איש). אמנם, קרופוטקין טען במהלך בירורנו, כי הואיל ולפי היקף התפקידים המחלקות הן אשר תפעלנה בעיר קר פעולה עצמאית, הרי יש להכשיר סיירים לכל מחלקה. לעומתו טענתי אנוכי, כי את מספר הסיירים לכל חטיבת המשנה יש לקבוע לפי צרכיה שעה שכולה נמצאת במצב של פעולה, וכי יחידת הסיירים תעמוד לפקודת מפקד חטיבת המשנה והוא אשר יצרפם למחלקות, — גם במהלך האימונים, ולאחר זמן — גם בעת פעולה — בהתאם למשימה המסוימת שתוטל על כל מחלקה.

הרכב יחידות כזה יאפשר להפעיל לעתים את כל הסיירים כיחידה עצמאית, ככות שיש לאל ידו גם לעמוד בקרב, כפי שיכול לקרות, למשל, בעת ביצוע סיורים בעומק שטחו של האויב, או במקרה של היתקלות בכוח אויב ניכר. כמוֹכן יש לעתים צורך לפעולה ביחידה גדולה יותר של סיירים, למשל, לשם ביצוע משימה המחייבת הכשרה מיוחדת, מאותו סוג הניתן לסיירים. הוספתי ואמרתי, כי התפקידים שהסיירים ממלאים חורגים לפי טיבם, לעתים קרובות, ממסגרת פעולת המחלקה, וטענתי היתה: הן כמעט כל אוסף יחידות מוקדם הוא ענין למטה חטיבת המשנה, ועל־כן תהא נודעת חטיבות יתרה לקשר הישיר, ללא עקיפין, בין הסיירים למטה, ואלו אם מבנה יחידות

ההוראות שהביא גוליאקוב אמרו, כי חטיבה, שמנתה כבר אותה שעה כ־1500 פרטיזנים בערך, תחולק, לפי ראות עיניו של מפקדה, לכמה חטיבות משנה אשר תפעלנה באזורי פעולה ובדלים, אך תוך תיאום אופרטיבי (היינו: במגמת פעולה אחידה, אך, לרוב, לא תוך קשר סקטי הדוק — המער). מגמתן של הוראות אלו היתה להבטיח את קיומן של חלק מחטיבות המשנה, לפחות, במקרה שהאויב יצליח להכות בריכוז פרטיזני כלשהו, וכן כדי לאפשר לחטיבה לבצע פעולות על פני שטחים נרחבים יותר, מתוך כוונה ברורה: — לעצב אצל האויב רושם של כוח ניכר יותר, אך עם הסמכות שהוענקה למפקד החטיבה לעצב את מבנה יחידות המשנה לפי ראות עיניו, קיבל הוראות מפורשות לארגן, — להבטחת יתר יעילות לחטיבה כולה — יחידות עזר: של קשר, של חבלנות ושל סיירות וכמוֹכן יחידות רפואיות. ההוראה אמרה שיש להקים יחידות עזר אלה מיד ולהודיע על־כך באלחוט למפקדת החזית, וזו תשלח מדריכים מתאימים, אשר ישארו עם החטיבה וישמשו גם מפקדי יחידות העזר, כל אחד בענף שלו; היינו: איש־החקר ישמש כקצין־החקר של החטיבה, הרופא — כרופא החטיבה, וכיוב"ו. בידי הקפיטן גוליאקוב, שהיה איש שירות־הקשר, היה מינוי מטעם המפקדה לקצין־הקשר ראשי של החטיבה.

הננו מביאים להלן את סיפורו של אחד המדריכים המפקדים הנ"ל, איש־החקר והסיירות.

כקצין־חקר, שנתנסה בחזית אוקראינה, ריביתוד ליד אודיסה, נשלחתי אני, קפיטן ליסיצ'ין, לחטיבתו של קרופוטקין. הוטל עלי לארגן את יחידת־החקר של חטיבת פרטיזנים זו — כיתה לכל חטיבת־משנה וכיתה מיוחדת למטה־החטיבה. רצוני לספר בזה מעט מנסיוני שהתנסיתי בו בבואי לארגן קורס־סיירים בתנאים מיוחדים. אנוכי, כקצין הצבא הסדיר, הרגיל לחשוב מחשבה צבאית במתכונת "הסדירה" — התקשיתי

בינו את הדבר, — וגם העריכו את הכדאיות שבמשלוח מיטב אנשיהם לענין זה — לחצו על כך שמשך זמן הקורס יצומצם ככל האפשר. אכן, מתובתי להודות, שגם תכנית המטה הכללי חייבו לסיים את תקופת האימונים והאירגון בזמן קצר, — לפני שהחטיבה תצטרך להיכנס לפעולה מקפת. פעולה שתחייב כל אלה מרובה ושינויי מקום מתמידים. תלו אלה יחד השפיעו על משך זמן הקורס ואף על תכניתו.

לאחר בירור נוסף ומדוקדק במטחו של קרופוטקין, ולאחר בדיקת המשימות ש"תוטלנה על הסיירים בפעולות הפרטיניות, נכללו בתכנית הקורס המקצועות הבאים: (1) קריאת מפה; (2) רישום מפה; (3) קריאת צילומי אוויר; (4) השגת נתונים טקטיים; (5) הסוואה; (6) מתנאות; (7) חבלה; (8) שיפור כושר הקליעה; (9) הכרת האויב.

כבר הזכרתי בראשית סיפורי כי נאלצתי לסור מן הדרך שאני, כאיש הצבא הסדיר, הייתי נוקט בה אילו הייתי חפשי לערוך את התכנית לאימון הסיירים כמקובל. כאן עם תום אימוני, חייב היה כל סייר לדעת — לפי סדרה מקצועות הנ"ל:

(1) לקרוא מפה, לשמש מורה-דרך לפי מפה, ולהכניס בה תיקונים לפי הצורך.
(2) להכין מרשמים מצביים ופרספקטיבים, לרשום פרטים על המטרות שנתגלו לו ועל מצבים טקטיים מסוימים. האימון בהכנת מרשמים פרספקטיביים כוונתו ללמד את הסייר לרשום מטרה אויבת בצורה שמפקד, או יחידה, שלא ראוה מעולם לפני כן יוכלו לזהותה.

(3) לגלות עצמים שונים ולהתאים קנה-מידה לחלקי צילום שונים, כשהצילום אנכי — מזה, וכשהוא אלכסוני — מזה.

(4) א) לבחור קוי התקדמות בהסתר; ב) לערוך תצפית, על ובלי משקפת; לבחור עמדות תצפית; לארגן את השטח הנצפה; לאתר את מקום האויב לפי קול היריה; לערוך תצפית-תצלום. ג) להתמצא בתנאים ובשטח ולהכין דו"ח. ד) למלא תפקידים עצמאיים בהולכת יחידות, בתפקידי תצפית, בהבטחת איזור הפעולה, בסיוור מכין ובהשגת

הסיירים יהיה חוליות-חוליות, בנות 3-5 אנשים, וכל חוליה תהיה מצורפת למחלקה מסוימת, הרי שכל הידיעות תצטרכנה לעבור בדרך למטה את מפקד המחלקה. ונימוק נוסף היה עמי: יש להתמיד באימונם של הסיירים, ובשום פנים אין להפסיקו עם גמר הקורס היסודי. גם עובדה זו מחייבת לכנסם יחדיו.

מאידך, הסכמתי לדעתו של קרופוטקין, שעמד על כך כי שעה שמקצים חוליות-סיירים לפעולה עם מחלקה מסוימת יש להקצותה הקצאת-קבע, כי אז תשתתפנה החוליות גם באימוני-המחלקה והדבר יועיל להיכרות ההדרגתית ולטיפוח עבודת-גומלין יעילה. הודות לסידור כזה נזכה למלאכת-צוות נאה של אנשי כל חוליה עם חוליות-הסיור אחרות. תיה שעה שהן פועלות ככיתת-סיור שלמה; של כיתת-הסיור השלמה עם חטיבת-המשנה כולה, שאותה משמשת כיתה זו; וגם של כל חולית-סיור עם המחלקה המסוימת שהחוליה מיועדת לפעול איתה. ועוד באנו לכלל דעה כי למען תהא עבודת-צוות זו של המחלקה וחוליות-הסיור שלה שלמה בתכלית, רצוי לשתף חוליות אלו, במידת האפשר, גם בהווי-החיים היומיומי של המחלקה.

סיכמנו, איפוא, את בירורנו במסקנה, ש עלינו להתחיל באימון מרכזי של הסיירים, בכיתות בנות 15 איש כל אחת, לפי מספר חטיבות-המשנה.

שומה היה עלי, קודם-כל, להכשיר סגל מפקדי כיתות-סיירים. אך הואיל ויחידות הפרטיניות לקו במחסור רציני במפקדים, הרי, למרות-רוחי הרבה, לא נענו לא קרר פוטקין ואף לא מפקדי חטיבות-המשנה שלו לבקשתי להוציא מיחידותיהם מפקדים מנוסים, ולו גם לתקופה קצרה ביותר. נאלצתי איפוא, בליט ברירה, להסכים לכך, שהקורס הראשון יהיה קורס לסיירים-טוראים בלבד, והמצטיינים בו יושרו לאחר-מכן כמפקדי כיתות-סיירים. אך גם כאן נתקלתי בקשיים: אני דרשתי שישלחו לקורס אנשים שהצטיינו בפעולות וגילו עירות-חושים ורמת תבונה. רוב מפקדי היחידות לא גילו כלל וכלל נכונות להוציא מיחידותיהם את הטובים באנשיהם; ואלו אותם מפקדים שה